

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Quæstiones Canonicae De Decimis

Friderich, Melchior

Ingolstadii, 17010 [i.e. 1710]

Caput II. De Jure & Actione Decimatorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61677](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61677)

laicum non possit, tametsi super sola possessione aut nudo facto agatur, v. g. an solverit decimas, ut observat idem Illustr. Auctor *l. c. n. 7.* Rationem dat: quia licet spiritualitas decimarum hinc nullam considerationem mereatur, cum de inquirendo nudo facto agatur, meretur tamen personæ seu rei Clerici qualitas, ut causa ad Judicem Ecclesiasticum remittatur, cum persona Clericalis ab omni seculari inquisitione & judicio sit immunis, nec super re agi possit contra Clericum, quin citetur & respondere cogatur; quæ jurisdictio & vis coactiva Judici seculari in Clericum non competit. At hæc ratio, uti patet, æque procedit in casu, quo Clericus circa temporalia convenitur actione reali. Tertium est, in Recessu Concordatorum tunc solum Judicem etiam laicum admitti in causa decimarum, quæ

jam effecta sunt juris laici, ubi uterque vel reus tantum laicus est, ergo si reus est Clericus, excluditur Judex laicus, ut fusiùs dictum est supra n. 606. & seqq. Unde consequens est, quod tempore conditi Recessus vel non fuerit illa consuetudo conveniendi Clericum actione reali, vel quod per illum fuerit reprobata: aliàs casus iste Clerici actione reali conventi non fuisset omissus, nec Judici laico in ipsum hac actione conventum negata jurisdictio. Hæc ex Legibus, Doctoribus, & ratione de consuetudine Clericos coram Judice laico actione reali conveniendi, in medium attulisse, uti nec alijs, ita nec mihi apud æquos & sapientes rerum estimatorum vitio erit: absolutum verò de ea judicium ferre, non meum, ut dixi, sed aliorum, ac præcipuè summæ Sedis esto.

CAPUT II.

De Jure & Actione Decimatorum.

QUÆSTIO I.

Quale Jus Decimatori in Decimis competat.

SUMMARIUM.

623. Decima multiplici titulo debetur.

624. In decimis separatis Paro-

chus jus proprietatis habet.

625. An etiam ante separationem, controversum est.

626. Ita.

626. Statuitur, non habere.

627. Dominium quoddam utile plurimi concedunt.

628. Afferitur contrarium.

629. 630. Solvuntur opposita.

631. Possunt tamen peti decima ex fructibus, ad quemcunque isti pervenerint.

632. Conveniri pro illis potest, qui segetes injuste combussit.

633. 634. Nec non colonus, cujus culpa fruges perierunt.

635. Non tamen ille, qui fundum non coluit, aut culturam impedivit: nisi hoc factum sit in fraudem decimatoris.

633 **C**um Decima, ut dicitur *c. 14. h. t.* non ab hominibus, sed ab ipso Deo sint instituta, quasi debitum exigunt. Neque solum ut debitum Religionis, sed etiam Justitiae. Nec solum ut materialiter sumptu, seu quoad eam quantitatem, secundum quam praecise necessariae sunt ad sustentationem Ministrorum Ecclesiae: sed etiam ut formaliter accepta, seu quoad determinatam partem decimam, ut patet ex dictis *n. 42. & 43.* Ipsum porro jus decimandi supra jam stabilitum est *n. 27. & seqq. ac n. 332. & seqq.* Hic igitur agendum est de fructibus, quale nimirum jus in ipsis competat decimatori: eum in finem, ut pateat, quae eidem competat forensis actio.

624 **A**ffert. I. In decima fructuum parte a reliquo cumulo separata Parochus habet jus plenum ac proprietatem. Ita tenet concors omnium sententia, estque obvia ratio: quia nihil deest ad verum dominium; non quidem ex parte decimatoris & Parochiani solventis: habet enim iste voluntatem fructus in illum transferendi, cum in

hunc finem eos separet; illi vero habet & titulum & voluntatem acceptandi: neque ratione traditionis, cum ista juxta *l. ut inter 23. C. de SS. Eccles.* ad acquirendum Ecclesiae dominium non sit necessaria: sicut necessaria non est heredi hereditatem agnoscenti juxta *l. cum heredes 23. ff. de acquir. possess.* Nec legatario, cui determinata res legata est, uti sumitur ex *l. a Titio ff. de Furtis, & l. si tibi hom. S. cum servas ff. de Legat. 1.* Idemque dicendum videtur de decimatore laico, nec non fructuum emptore, & conductore: tum quod illos percipiunt non suo nomine, ut dictum est *n. 594. & 618.* sed Ecclesiae, & sic huic potius fit solutio, ad quam apprehensione, ut diximus, opus non est: tum quod separatio eum in finem facta, ut jam non Parochianus, qui solvit, sed decimator illos habeat, videtur sufficere ad fictam traditionem aequae, ac si fundum venditum emptori eminus demonstro, aut claves ad horreum trado, aut debitorem meum jussero id, quod mihi debet, tibi tradere.

Ab

625 An verò Ecclesia verum ac propriè dictum jus habeat in decimis etiam ante separationem à reliquo cumulo, controversum est inter DD. Affirmant post Panorm. ac alios Azor tom. 1. *Instit. Mor. l. 7. c. 23. q. 9.* & Leander à SS. Sacram. p. 3. *Moral. tr. 6. disp. 2. q. 10.* Rationem dant I. Juxta c. *Tua 26. h. t.* Deus decimas & primitias suas esse asseverat. at pronomen *suum* dominium significat. *l. 27. §. 2. & l. 34. prin. ff. de Auro, argent. legat. l. 71. ff. de Legat. 3.* Pariter juxta *Can. 5. 16. q. 7. Omnes decima terra, sive de frugibus sive de pomis arborum, Domini sunt.* Et juxta S. August. *sermon. 219. de Temp. relat. Can. 66. 16. q. 1. qui eas dare noluerit, res alienas invasit.* ubi Glossa V. *alienas* infert: ergo ante separationem sunt Ecclesia. nec enim debitor eas retinendo invaderet ut alienas, si in dominio ipsius, & non Ecclesie essent. II. Dominium rei donatæ vel legatæ acquiritur Ecclesie, ut modò dictum est ex *l. 23. C. de SS. Eccles.* absque traditione. ergo multò magis ex voluntate Dei & Ecclesie dominium decimarum transit in Ecclesiam ante traditionem vel separationem, cum efficacior sit voluntas Ecclesie, quàm privati donatoris. III. Sacerdotes. ut habetur *Can. Moderamine 23. 16. q. 1. sibi laudabiliter vendicant decimas, primitias &c.* Rei autem vendicatio non datur, nisi in rem propriam ab alio detentam.

l. In rem 23. ff. de R. V. ergo decimæ sunt in dominio Ecclesie etiam ante separationem. IV. Ecclesia potest agere contra quemcunque detentorem vel possessorem fructuum nondum decimatorum, juxta c. *Pastoralis 28. h. t.* atqui contra tertium agere non posset, nisi haberet actionem realem, & consequenter jus in re.

Assert. II. Decimæ non sunt in 626 dominio Ecclesie, antequam separatæ fuerint à reliquo fructuum cumulo. Ita omnes, si loquamur de pleno jure & directo dominio; re vera enim Panorm. aliique, qui in contrarium citantur, non dissentiant, nec dissentire possunt: quia fructus sunt in dominio illius, qui eos colligit, & quidem omnes, cum non sit major ratio, cur unius potius partis, quàm alterius sit dominus, si nulla adhuc separata est aut designata pro decimis; nec Ecclesia unam potius prætere potest, quàm alteram. Hinc Ulp. *l. 2. ff. de Pollicit. si decimam*, inquit, *quis bonorum vovit, decima non prius esse in bonis desinit, quàm fuerit separata.* Est autem par ratio de decimis, quæ debentur ex præcepto Ecclesie: quia præceptum tantum statuit, ut decimæ solvantur, & non tollit dominium fructuum domino, decimatori tribuendo dominium certæ partis, cum in re nondum divisa non possit acquiri dominium determinatæ partis: nec fructus facit esse com-

communes inter Parochianum & decimatorem, sicut fit, quando plures habent dominium totius hereditatis nondum divisæ, aut quando fit confusio plurium rerum ad diversos dominos pertinentium; hujus enim communis dominij & fructuum indivisim ad plures pertinentium nullus titulus, nullaque efficax ratio afferri potest. Plura alia argumenta affert Suar. c. 36. n. 5. & seqq.

627 Afferunt quidem plerique Th. Th. & Canonistæ, & in primis Suar. l. c. n. 8. Less. l. 2. de Just. c. 39. n. 15. Palao tr. 10. disp. un. pun. 2. n. 4. Fagundez in V. Præcept. Eccl. l. 1. c. 6. n. 4. Pirrhing h. t. n. 154. Leüren p. 1. Fori Benef. q. 498. n. 2. tametsi Ecclesia non habeat plenum jus & directum dominium in decimis nondum separatis, habere nihilominus jus non merè personale, sed in re, & dominium quoddam utile. Unde inferunt, competere ipsi utilem vindicationem: sicut, inquit, usufructuarius habet dominium utile in usufructu sibi legato: Rationem dant: quia apud quemcunque fructus non decimati extant, Ecclesia potest ex illis decimam partem detrahere, ut constat ex c. Tua nobis 26. c. Pastoralis 28. & c. Cum non sit 33. h. t. ubi ratio additur: Quoniam res cum onere suo transit. Quod signum est, verum fructuum dominium Ecclesiam in illis habere, eo ipso, quod onus illud inhæret fructibus, sicque est onus

reale, & per consequens jus, quod habet, est jus in re. Verum hæc quoque opinio Juri parum conformis esse videtur.

Affert. III. Ecclesia non habet 628 aliquod jus in re ante separatas aut saltem designatas decimas. Ita docent Germon. de sacr. Immunit. l. 1. c. 14. à n. 16. Rebuff. q. 3. de Decim. n. 16. & 17. ac q. 9. à n. 6. Moneta c. 8. q. 3. n. 34. Eadem certè rationes (ut consideranti patebit) quibus DD. num. præc. allegati probant, verum & directum dominium plenumque jus in decimis non competere decimatori ante earum separationem, pugnant contra illud jus in re, ex quo utilem decimatori vindicationem concedunt; ut enim aliquid etiam utiliter vindicetur, debet illud esse res certa & determinata, quæ demonstrari & vindicari possit l. 6. ff. de R. V. ibi: si in rem aliquis agat, debet designare rem. Hinc etsi legatario præter actionem hypothecariam & personalem ex testamento competat rei vindicatio §. sed olim 2. Inst. de Legat. hoc tamen solum procedit, si res certa legatur: nam si legatur solum quantitas, seu res in genere, aut alternativè, non competit rei vindicatio, sed actio solum personalis: quia tunc propter incertitudinem non transferatur dominium, nisi factâ declaratione. l. Hujusmodi 84. §. 9. ff. de Legat. 1. Pariter usufructuarius fructus non facit suos, ac per consequens

Q sequens

sequens vindicare nequit, nisi postquam eos percepit, quod fit, si ipse vel alius nomine ipsius eos solo separaverit. §. *Is vero* 37. *Inst. de R. D. l. Qui scit* §. 1. *V. Prætereā ff. de Usur. l. Defuncta* 58. *ff. de Usufr.* Hinc adversarij bene quidem instituunt paritatem inter decimatorem & usufructuarium, sed malè inde pro se argumentantur: nam sicut huic non competit rei vindicatio, nisi postquam fructus fecit suos, ita nec illi, nisi fructus pariter fecerit suos; quod non fit nisi per separationem. Accedit, quòd *c. Extransmissa* 23. *h. t.* supponitur, fidelibus ea omnia, ex quibus decimas erogare tenentur, acquiri: habent ergo jus in fructibus omnibus ante decimarum separationem, & non Ecclesia. Et *Can. Decima* 19. *q. 1. ac c. Tua nobis* 26. *h. t.* decimæ comparantur tributis: at in ijs, quæ tributi nomine debentur, Princeps jus non habet, antequam solvantur. Denique *c. Parochianos* 14. *h. t.* solum dicitur, decimas tanquam debitum exigi posse: illa autem, quæ nobis debentur, nostra non sunt, antequam solvantur, & actione in rem peti non possunt. Hinc Speculator *l. 4. partic. 3. tit. de Decim. n. 5.* fatuos esse dicit, qui dicunt, decimas sibi deberi, simulque agunt rei vindicatione.

Neque obstat, quòd quis tertius, ad quem fructus indecimate pervenerunt, conveniri à decimatore possit: quia hinc non sequitur,

dari actionem in rem; sed solum, quòd personalis in rem scripta, competens adversus quemcunque eorum possessorem. Nam Ecclesia quidem vult, ut ex fructibus solvantur decimæ, ac proinde à quocunque, ad quem illi perveniunt: non tamen propterea in illis sibi aliquod jus constituit, sed solum obligat personas, à quibus detinentur. Pariter non obest, quòd juxta §. *si quis in aliena* 34. *Inst. de R. D.* & *l. quâ ratione* 9. §. 2. *ff. de acq. rer. dom.* utilis vindicatio competit illi, in cujus tabula alter pinxit imaginem, & per picturam acquisivit dominium tabulæ; & quòd similiter juxta *l. Idem Pomponius* 5. §. 3. *ff. de R. V.* illi, cujus arbor in alterius fundum translata radices ibi misit, nihilominus datur utilis in rem actio, tametsi arboris dominium non amplius habeat; & quòd in alijs quoque casibus conceditur actio in rem ei, qui non est dominus, juxta *l. Prator* 7. §. 5. *cod. l. agri* 1. *in fin. ff. si ager vectigalis*, & *l. Tutor* 16. §. 2. *ff. de Pign. act.* Non, inquam, hoc obest; quia etsi in hisce casibus ex peculiari legis dispositione detur rei vindicatio illi, qui non est dominus, datur tamen actio solum in rem certam, & quæ demonstrari possit, quæ certitudo semper ad actionem in rem est necessaria: at ante separatas decimas non dantur certi fructus, qui vindicari possint, cum Parochianus non debeat hunc potius vel illum

illum manipulum decimatori, quàm alium: sicut qui debet centum ex mutuo vel empto, non debet potius ista centum quàm alia, ac propterea actione in rem conveniri nequit, sed solum personali.

630 Æquè parùm probant dominium decimarum ea, quæ n. 625. pro eodem adducuntur. Nam Decimæ & Primitiæ Dei quidem sunt, non tamen sequitur, quòd colonus fructuum omnium, quos percipit, dominus non sit; sicut ex eo, quòd res quoque ceteræ omnes sint sub dominio Dei, consequens non est, quòd dominium earum non habeat homo. Primogenita, Primitias, & Decimas, ideò sua vocat DEUS *Levit. 27. Exodi 13. Num. 18.* quòd ex voluntate & præcepto ejusdem offerri debebant, non quòd dominio offerentium eximerentur, & transirent in dominium Sacerdotum, antequam essent oblata. Imò dum dicit DEUS *Exodi 22. Decimas tuas & primitias tuas non tardabis reddere*, non obscure significat, eas fuisse populi, antequam hic eas obtulisset; nec enim dixisset *tuas*, si populus eas in suo dominio non habuisset, antequam daret. Eodem ergo sensu loquitur Ecclesia, dum debitas sibi decimas aut suas esse asseverat. Dum verò S. August. dicit, eum, qui decimas dare noluerit, res alienas invadere, Tò *alienum* accipit in sensu improprio & solum æquipollenti, eo modo, quo S. Chrysostr. aliique

PP. eos, qui superflua negant pauperibus, vocant fures, raptores, homicidas; quâ dicendi ratione neutiquam significatur, quòd pauperes ante acceptas elemosinas jus quoddam in illis habeant. Quòd dominium rei donatæ aut legatæ acquiratur ante traditionem, solum tunc verum est, quando species, seu res certa eidem ex donatione vel legato debetur, ut patet ex *l. 2. §. fin. ff. de Pollicit.* At ante separationem decimarum certum fructus Ecclesiæ non debentur. Quando *cit. Can. Moderamine* S. Gregor. M. dixit, quòd Sacerdotes sibi vendicent decimas & primitias, locutus non est de actione civili, quæ *rei vindicatio* dicitur, sed usus est illâ voce pro *usurpare & appropriare*, quo sensu illa propriissime sumitur à Grammaticis, ac etiam in Jure Canonico *c. quia nonnulli 3. de Cler. non resid.* aliàs etiam Primitiæ (nam de his quoque loquitur S. Pontifex) actione in rem peti possent: quod tamen apertè falsum est, cum harum nomine nec certa quantitas, uti in decimis, nec species seu certa res debeatur. Ex eo denique, quòd Ecclesia, ut mox dicetur, agere potest contra quemcunque fructuum nondum decimatorum possessorem, solum sequitur, ut dictum est, quòd competat actio personalis in rem scripta.

Assert. IV. Ecclesia potest petere decimas ex fructibus, ad quem-

Q 9 2 cun-

cunque isti pervenerint. Assertio est manifesta ex *c. Cum non sit 33. h.t.* ubi postquam statutum fuerat, *ut in prerogativam domini generalis (divini) exactionem tributorum & censuum precedat solutio decimarum*, mox additur: *vel saltem hi, ad quos census & tributa (id est, fructus census & tributis subjecti) indecimata pervenerint (quoniam res cum suo onere transit) ea per censuram Ecclesiasticam decimare cogantur Ecclesijs, quibus de jure debentur.* Et *c. Pastoralis 28. eod.* dicitur: *fructus autem ipsos alienari non posse credimus, nisi cum onere decimarum.* Idem supponitur *c. Tua nobis 26. eod.* Tres autem serè modi sunt, quibus fructus non decimati ab alio, quàm fundi domino aut usufructuario, vel emphyteuta &c. occupari possunt. Primus est, quando quis eos furatur aut rapit. Quo casu, ut benè observat Suar. *cit. c. 36. n. 11.* omnes restituendi sunt domino, nec benè faciet fur aut raptor, si domino novem partes restituat, & decimam Ecclesiæ: quia non potest ipse suâ auctoritate decimam ab alio debitam ex illius bonis solvere, cum nec ipse Parochus, ut supra dictum est, propriâ auctoritate eam occupare possit. Poterit tamen Ecclesia compellere dominum fructuum ad eos vindicandos, & solvendam postea inde decimam. Quòd si is in hoc negligens aut impotens sit, conveniri ipse fur

aut raptor potest. Et hic propriâ auctoritate solvere decimas Ecclesiæ potest, si videt à domino non solvendas. Alter modus est, quando quis à domino emit, accipit in solutum &c. fructus non decimatos, sciens videlicet, nondum esse decimatos, nec animum decimandi habens. Tertius, quando accipit bona fide vel existimando jam esse decimatos, vel animum decimandi habens. In utroque hoc casu petere Ecclesia potest decimas à novo fructuum possessore: quia res transit cum suo onere, & fructus non nisi cum onere decimarum alienari possunt, id est, obligatur omnis ille, ad quem perveniunt non decimati. Liberum tamen est Ecclesiæ, decimas immediatè petere à priore fructuum possessore: quia est primarius debitor, & non potuit se illo onere liberare sine consensu Ecclesiæ, ut ait Suar. *l.c. n. 12.* loquens quidem expressè solum de secundo casu: verum est eadem ratio etiam de tertio. Non tamen hinc sequitur, quòd Ecclesia in ipsis fructibus non decimatis jus aliquod habeat, ut patet cum ex rationibus *n. 626 & 628.* allatis: tum ex eo, quòd obligatio solvendi decimas ex fructibus percipiendis transit cum fundo decimis obnoxio ad quemcunque possessorem etiam Infidelem, quin Ecclesia jus aliquod in fundo habeat; eâ ferè ratione, quâ hæres, aut legatarius, qui gravatus est à testatore ex hæ-

redi-

reditate vel legato fundare v. g. Beneficium, aut Ecclesiæ vel hospitali pensionem solvere, hanc solvere tenetur aut illud fundare, quin Ecclesiæ in bonis hæreditarijs jus aliquod competat. Pariter ergo ex eo, quòd ex fructibus debeantur decimæ, ad quemcunque illi pervenerint, non sequitur, quòd ante separatas decimas jus in illis Ecclesia habeat.

632 Ex dictis consequens est I. quòd agere Ecclesia possit contra eum, qui segetes injustè combussit, vel succidit arbores, quæ fructus jam habuerunt: jus enim jam habuit Ecclesia ad decimas inde petendas, nec minùs eam damnificavit, qui combussit aliòve modo destruxit, quàm qui rapit aut detinet; cùm ergo ab hoc peti decimæ possint, poterit pariter peti ab illo earum æstimatio. Atque ita post Innocent. Panorm. Joan. Andr. ac alios tradunt Covarr. in Reg. Peccatum p. 2. §. 8. n. 12. Suar. cit. c. 36. n. 16. Azor p. 1. l. 7. c. 23. q. 9. Laym. l. 6. tr. 6. c. 2. n. 4. & 5. Leander à SS. Sacr. p. 3. Moral. tr. 6. disp. 2. q. 14. Fagundez in 5. precept. Eccl. c. 6. n. 8. contra Palao tr. 10. disp. un. pun. 2. n. 9. & Leuren p. 1. Fori Benef. q. 496. n. 6. qui pro se citant Molinam Theol. sed malè, cùm de hoc casu non loquatur.

633 Consequens est II. teneri colonum ad compensationem Ecclesiæ faciendam, si collectis jam frugibus & in eo statu positus, quo tenetur

solvere decimas, eas culpabiliter non solvit, & ex hac mora fruges pereunt. Ita docent S. Thom. 2. 2. q. 87. a. 2. ad 4. Glossa in c. Cum homines h. t. v. fructibus collectis. Alensis p. 3. q. 51. membr. 5. ad penult. Rebuff. q. 12. n. 5. Suar. l. c. n. 21. Leander l. c. q. 18. ac passim alij. quia tunc jam debentur decimæ, quas cùm ille suâ morâ Ecclesiæ subtraxerit, consequens est, quòd eidem ad compensationem teneatur.

Consequens est III. pariter ad compensationem Ecclesiæ teneri colonum, si in colligendis fructibus jam natis & pendentibus fuit notabiliter negligens, aut non restitit vel bestijs vel hostibus eos perdentibus, cùm facile impedire damnum potuisset; aut omnino eos colligere noluit. Sequitur ex ratione illatâ n. 632. & traditur à S. Thoma l. c. Soto l. g. de Just. q. 4. a. 2. ad 4. Leandro l. c. q. 18. Eximunt à compensatione colonum negligentem Suar. l. c. n. 20. Filliuc. tr. 27. c. 11. q. 7. Palao l. c. ac alij. Verùm non apparet, quomodo obligetur ad compensationem is, qui comburit segetes, & non etiam colonus, cujus gravi negligentia pereunt: unius enim æquè ac alterius culpa perdit Ecclesia, ad quod exigendum jus habet, & uterque tenebatur hoc ipsi conservare & non pessumdare, non minùs quam si collecti jam fuissent, fructus. Cùm ergo ex sententia Sua-

rezij detur obligatio compensandi, si ex mora culpabili fructus jam collecti pereunt, aut si ipse vel alius segetes & fructus pendentes comburit, aliòve modo positivè destruit, dabitur ista obligatio etiam tunc, quando segetes gravi ipsius negligentia pereunt. Neque obest, quod ait, Ecclesiam solùm obligare ad dandas decimas ex fructibus collectis, ut habetur *c. Cum homines 7. h. t.* & sic contra ejus jus non agi nisi fructibus jam collectis. Hinc enim sequeretur, quòd non teneatur ad aliquam compensationem Ecclesie faciendam, qui segetes & fructus adhuc pendentes ac nondum collectos comburit: hoc autem est contra ipsummet Suarezium. Sensus igitur *cit. c. 7.* non est, quòd ante collectos fructus nullum jus habeat Ecclesia, sed tantùm, quòd statim, ut dicit textus, solvendæ sint decimæ collectis fructibus, nec ultrà differri solutio possit. Quando enim nati sunt fructus, & dum adhuc pendent, cedit dies, id est, incipiunt deberi decimæ: quando verò fructus sunt collecti, venit dies, id est, peti possunt decimæ & solvendæ sunt. Et hoc duntaxat *cit. c. 7.* asseritur. Unde sequitur, quòd jus Ecclesie non solùm tunc lædatur, quando fructus jam collecti ante decimas solutas destruuntur vel auferuntur; sed etiam, quando fructus pendentes comburuntur, vel negligentia illius, qui conservare debuit, pereunt.

Consequens est IV. quòd non teneatur ad aliquam compensationem Ecclesie colonus, qui non colit fundum, nec ille, qui colonum à colendo impedit, vel alio modo obicem ponit, ut aut nulli aut pauciores vel minores ac deteriores fructus proveniant. Et ita cum communi tradunt Suar. *l. c. n. 20.* Leander *l. c. q. 19.* Molina *de Just. tr. 2. disp. 49. n. 1.* Lessius *de Just. l. 2. c. 39. n. 15.* Palao *l. c.* Ratio patet: quia Ecclesia jus ad decimas non habet, nisi ex fructibus, si ve supposito, quòd isti proveniant; non verò, ut fundus colatur, & fructus producantur. Benè tamen notat Lessius *l. c.* si quis agricolam à cultura vel alià quapiam ratione proventum frugum impediret ex odio decimatoris, & in ejus fraudem, talem à compensatione faciendâ non excusari, cum juxta comunem Doctorum sententiam, quam Card. de Lugo *disp. 18. de Just. n. 91.* dicit esse verissimam, compensationem facere teneatur, qui vi vel fraude impedit v. g. pauperem ab eleemosyna vel Clericum à Beneficio obtinendo: tamen si enim isti jus nec in re nec ad rem habeant; habent tamen jus conditionatum habendi eleemosynas & Beneficium, si dentur, & jus absolutum, ut per vim aut fraudem non impediatur potentia & spes, quam habent. Æquale autem jus habet Ecclesia. Idemque dicendum videtur de ipso fundi domino, vel usu-
fructua-

fructuario, si ex malitia & in fraudem decimatoris culturam negligat: etsi enim liberum sit domino fundi, emphyteutæ &c. eum colere, vel non, vel hoc potius modo quàm alio, id tamen ipsi concessum est vel ob impotentiam, quia aut omnino colere nequit, aut hoc tantum modo & non alio, vel ob utilitatem, ut supra dictum est n. 40 r. ac traditur in Statut. Bavar. tit. 28. art. 1 s. non tamen id potest in odium & fraudem decimatoris. Illud indubitatum esse videtur, quod post Panorm. aliósque tradit Suar. l. c. n. 21. ac aperte sumitur ex c. 178

aliquibus 32. h. t. posse moneri ac compelli Parochianos, si ex malitia vel negligentia culturam omitant, ut per se vel fideles & industrios colonos aut conductores eam faciant, ne ipsorum culpâ aliquid decedat Ecclesiæ alterive decimatori. Estque decisum in Bavaria lib. 4. tit. 16. der alten Landts Ordnung/ ac confirmatum cit. tit. 28. art. 1 s. des Landts Rechts/ dum ibi supponitur, utilitatis solum causâ omitti culturam posse, videlicet ut fundus ad aliquod tempus quiescat, quò postea uberiores fructus reddat.

QUÆSTIO II.

Quæ Actiones competant Decimatori?

SUMMARIUM.

636. Utilitas questionis proponitur.	cujus dolo factum est, ut non solverentur.
637. Si decime separate sunt, competit rei vindicatio.	642. Confessoria agitatur, si lis est inter decimatorem & colonum.
638. Si nondum separate sunt, non competit actio in rem.	643. Clerico adeunti Parochiam competit remedium adipiscenda.
639. Competit tamen Confessoria & Interdictum Uti possidetis.	644. Turbatus in quasi possessione agit interdicto Retinenda.
640. Et Condictio ex Canone.	645. Spoliatus remedio Redintegranda aut Recuperanda.
641. Actio de dolo contra tertium,	

636 Cum agi in causa decimarum diversimodè possit, nimirum vel de jure decimandi, & quidem aut petitorio aut possessorio judi-

cio; vel de ipsis fructibus & decimis, iisque aut jam separatis aut nondum separatis: idcirco pro diversitate intentionis actoris, ac ipsius

sus rei, quæ petitur; quin modi quoque, quo petitur, diversæ actiones intendi possunt ac debent. Et quamvis, ut ait Hostiensis in c. 14. b. 1. Canonistæ non multum curent de formis petendi, cum in Judio Ecclesiastico sufficiat factum proponi juxta c. *Dilecti* 6. de *Judicijs*, ubi Alexand. III. Judices sacros alloquens ait: *provideatis attentius, ne ita subtiliter, sicut à multis fieri solet, cujusmodi actio intentetur, inquiratis, sed simpliciter & pure factum ipsum & rei veritatem, secundum formam Canonum & sanctorum Patrum instituta, investigare curetis.* Quamvis item in curijs etiam secularibus, saltem de consuetudine, necesse non sit in libello exprimi nomen actionis, sed sufficiat factum ita narrari & concludi, ut, quid & ex qua causa petatur, reo liquere possit: quia tamen, uti notum est, plurimum refert, quæ actio intentetur, ac Judex, si plures competunt, unam eligere debet, eamque, quæ actori magis est proficua, cum iste justitiam omni meliori modo sibi administrari petat, idcirco expedit distinctè hic singulas actiones, quæ decimatori competunt, recenseri.

637 Affert. I. Si pars decima à reliquis fructibus separata jam est, competit decimatori rei vindicatio contra quemcunque, apud quem illa extat. Ita tradunt omnes, patetque ex dictis n. 624. Si furto subducta fuit, competit etiam actio furti

& conditio furtiva, juxta *l. fin. Inst. de Oblig. qua ex delict.* & posterior quidem etiam adversus hæredes furis, tametsi de re furtiva nihil ad ipsos pervenerit. *l. si profure 7. §. 2. & l. 9. ff. de Condict. furt.* ita ut si res extat, condicatur cum omni interesse *l. 3. ff. eod.* si verò non extat, restimatio petatur. *l. 8. ff. eod.* Si vi & dolo ablata sunt decimæ seu rapta, præter actionem furti competit actio *vi bonorum raptorum*, intra annum à rapina commissa quadrupli, post annum simpli, ita tamen ut illi quadruplo ipsa res rapta insit. *prin. Inst. de vi bonor. rapt. & l. 2. §. 13. ff. eod.* Non tamen datur in raptoris hæredes cæterosque successores, quia est actio poenalis, *cit. l. 2. §. 27.* Quòd si agatur furti manifesti (quod fieri posse, cum Hoto-manno, Wefenbecio, ac alijs tenet ac latè probat Harpprecht. *Inst. eod. à n. 9.*) tollitur hæc actio *vi bonorum raptorum*, & è contrâ. Sin verò agatur furti occulti, tunc, quia actio furti competit ad duplum, agi nihilominus potest *vi bonorum raptorum* intra annum ad aliud duplum. *l. 1. ff. eod. & Gloss. prin. Inst. eod. V. furti.* Porrò annus, intra quem ad quadruplum agi potest, non est continuus, sed utilis, constans videlicet ex diebus utilibus, quibus experiundi facultas est. *l. 1. ff. qua in fraud. creditor. & l. 1. ff. de divers. temporal. præscript.* ibique Gothofred. Govean. *lib. 1. var. lect. c. 10.* Heigius *prin. Inst.*

Instit. de vi bon. rapt. n. 10. Harpprecht. *ibid. n. 16.* Si denique decimæ dolo aut culpâ alicui perierunt, competit decimatori actio damni injuriâ dati ex tertio capite legis Aquiliæ ad æstimationem, quanti decimæ diebus 30. proximis retrò fuerint, juxta §. *Illud palam* 14. *Instit. de L. Aquil.*

638 Afferunt II. Si decimæ nondum sunt separata à reliquis fructibus, non competit decimatori actio in rem, ut constat ex dictis n. 628. & 629. sed conditio ex canone, quæ et si sit personalis, est tamen in rem scripta, & competit non tantum adversus fructuum dominum, sed etiam adversus quemcunque, ad quem fructus indecimati pervenerunt, juxta dicta. n. 631. Neque obest, si quis dicat, omnem actionem personalem esse ex obligatione, quæ vel ex contractu aut quasi, vel ex maleficio aut quasi nascatur. §. *omnium* 1. *Instit. de Action.* decimas autem non deberi ex contractu vel maleficio, aut quasi contractu vel quasi maleficio. Nam in primis actio in personam nascitur quidem ex contractu vel quasi, ex maleficio vel quasi; at non ex his solis, sed ex alijs quoque causis, juxta *cit. §. omnium* 1. & alijs quibusdam modis, & l. 1. *prim. ff. de O. & A.* Sic actio ad exhibendum est personalis, ut loquitur Ulp. l. 3. §. 3. *ff. ad exhibendum*, nec tamen ex contractu aut delicto vel quasi descendit, ut notat Harpprechtus ad *cit.*

§. 1. *Instit. de Action. n. 31.* Responderi potest secundò, eum, qui fructus indecimatos possidet, obligari ex quasi contractu ad dandas decimas, eò quod qui rem & fructus percipit, censeatur quasi contrahere eum Ecclesia, & cum colono, à quo eos indecimatos accipit, de decima persolvenda tanquam debita Ecclesiæ juxta c. 14. *h. t.*

639 Quia verò, qui decimas non solvit, Ecclesiæ jus decimandi aut negat aut aliàs turbat, idcirco in tali casu adversus illum etiam *Confessoriam* competere, afferunt Jason in §. *aque* 2. *Instit. de Action.* & Roffredus *tract. de libell. Jur. Camp. 4. rubr. quæ act.* Cùm hac actione non tantum servitutum, sed etiam cujuslibet alterius juris nomine, si non directè, saltem utiliter agatur. Unde si quis impedit, turbat, denegat, iniquè usurpat jus percipiendi decimas, oblationes, collectas, tributa, redditus, jus præsentandi, eligendi, instituendi &c. *Confessoria* locum habet, ut notant plerique Canonistæ in c. 19. & 26. *h. t.* Bald. in *rubr. C. de usufr.* Jason in l. *si priusquam ff. de nov. op. nunt. n. 3.* & 4. Bartol. in l. *si publicanus §. ult. ff. de Public. & Vectig.* Faber in §. 2. *Instit. de Action. n. 3.* Vultei in *ibid. num. 4. & 5.* Platea n. 23. Schneidevvin n. 10. Harpprecht. n. 4. Costald. in l. 11. *ff. si servit. vend.* Althuf. l. 3. *Dicæolog. c. 9. n. 13.* ac alij. Ob eandem causam contra possessores fructuum decimam solvere

vere recusantes agi potest Interdicto *Uti possidetis* juxta Hostiensem ac alios in *c. Dudum* 31. *h. t.* Rebuffium *q. 9. n. 3. & 4. qui n. 5.* observat, & cum ipso Moneta *c. 8. q. 3. n. 31.* ac Franc. Leop. 2. *Thes. Jur. Eccl. c. 12. n. 26.* id verum esse etiam tunc, quando Parochus nullas adhuc ex isto fundo percepit decimas: eò quòd per Beneficij collationem & inductionem in possessionem effectus sit possessor omnium rerum & jurium sui Beneficij, per ea, quæ post Bart. & Aretin. in *l. cum heredes ff. de acquir. poss. Anchor. in reg. sine poss. ff. de R. I. in d. sol 18.* ac alios tradit Covarr. *l. 3. var. c. 16. n. 13.* Præterquam, quòd decimas exigit nomine suæ Ecclesiæ: hæc autem, etiam quando pastore caret, possidet omnia bona & jura ad Beneficium pertinentia, ut post Innocent. Bart. ac alios tradit idem Covarr. *l. c.* ac patet ex *l. Jubemus in fin. C. de SS. Eccles. & l. Raptores, C. de Episc. & Cler.* Agi posse Interdicto etiam *Unde vi*, sequitur ex communi doctrina Baldi, Speculat. Socin. Sen. ac aliorum, quos refert & sequitur Gaillius *l. 2. obser. 10. n. 5. & obser. 25. n. 1.* dum asserunt, quòd qui redditum vel censum annum solvere detrectat, aut servitia vel jura debita, possidentem spoliare dicatur, & sic contra eum rectè agi Interdicto *unde vi*, vel ex constitutione *l. si quis in tantam C. unde vi.* Notum autem est, decimas esse jura debita,

& quandam quasi annuam pensionem vel censum. Porrò contra morosos debitores aut reuents solvere non solum agitur, ut solvant: quod modò debent; sed etiam ad futuras præstationes concludi potest, ut bene notat Rebuff. *q. 9. n. 13. & 17.* quemadmodum in servitutibus & annuis præstationibus fieri solet juxta *l. Non quemad. 3. ff. de Judic. l. Egi 12. si serv. vindic. & l. 1. §. 2. ff. de Usur.* Dicit igitur Parochus, se esse Curatum hujus loci, ratione cujus decimæ sibi debeantur, & cum Titius ibi habeat agros, ex quibus non solvit decimas, petere se eum condemnari ad solvendum præteritas, & ad continuandam deinceps solutionem, quamdiu ipse actor hujus Ecclesiæ Curatus fuerit, Judicis officium desuper implorando &c.

Assert. III. Conditio ex Cano- 640
ne non solum competit contra quemvis fructuum possessorem, ut dixi *n. 638.* ac tradunt Rebuff. *cit. q. 9. n. 14.* & Moneta *cit. q. 3. n. 36.* cum communi omnium: sed etiam contra illum, qui fructus vel pendentes vel solo adhuc coherentes, vel jam separatos & collectos, dolo vel notabili negligentia destruxit, uti observat Pirhingius *h. t. n. 158.* & patet ex dictis *n. 631. & seqq.* Addit Joan. Andreas in *c. Commissum h. t. n. 5.* eum, qui dolo vel negligentia fructus pessumdedit, non excusari ex superveniente postea grandine aliòve simili infortunio, quo

quo illi fuissent perituri, eò quòd dolum vel culpam jam commiserit, & satis sit, quòd fructus poterant non perire. Quam sententiam ut verissimam passim tenent Theologi, dum universim ajunt, eum, qui damnum injurià dedit, teneri ad ejus compensationem, etiamsi res aliunde peritura fuisset; saltem si tempore damni dati non habebatur notitia de interitu rei aliunde ex causis naturalibus imminente. Rationem dant Molina *tr. 2. de Just. disp. 726. n. 2.* & Card. de Lugo *tom. 1. de Just. disp. 18. n. 76.* quia cum periculum illud ignoraretur, res tunc, quando destruebatur, in assumptione morali tantundem valebat, quantum, si peritura non fuisset. Unde totus illè valor per injuriam ablatus fuit, & damnum dans totius illius debiti reus factus est, atque idèd suscepit in se onus & obligationem totius debiti solvendi, à qua obligatione non excusatur, quòd eventus postea ostendit, rem, etiamsi à me destructa non fuisset, creditori vel domino nihilominus perituram fuisse, quia hoc non facit, rem minus valuisse eo tempore, quo injustè à me destructa fuit, & pro quo taxari debet valor damni illati. Addunt, etiamsi pròvideam, rem ab alijs injustè vel auferendam vel destruendam, si ego intactam relinquam, teneri me nihilominus ad totum damnum reparandum, si abstuli aut destruxi: quia sicut ille, qui damnum,

me non dante, daturus fuisset, teneretur ad ejus integram compensationem, ita ego pròveniens teneor integrè compensare, tanquam sola & integra causa totius damni injurià dati. Limitanda tamen videtur assertio quoad illas terras, ubi frequentia damna frugibus inferuntur ex causis naturalibus, grandine, inundatione, nimia nivium aut ferarum copià &c. Cum enim v.g. in aliquot locis, ijs maximè, quæ alpibus vicina sunt, alternis sæpe annis aut singulis biennijs vel triennijs segetes grandine sternantur, periculum hujusmodi & damnum censeri debet inter ordinaria, ac idcirco valor fructuum adhuc pendentium neutiquam tantus est, quantus est jam collectorum, & sic is, qui perdit adhuc pendentes, non est censendus tantum damni inferre, quantum, qui jam collectos auferat aut pessumdat. Igitur hinc locum habebit arbitrium boni viri, & condemnandus non erit reus juxta totum valorem, quem fructus de se habent, sed juxta spem, quam ad eos colligendos habuit colonus.

Assert. IV. Contra eum, qui ⁶⁴¹ decimarum debitori dolosè suavit, aliòve modo eum induxit, ut eas non solveret, competit actio de dolo ad damnum contingens ex illa sua suavione, consilio, mandato &c. Ita Rebuff. *cit. g. n. 13.* cum Innocent. ac alijs in *c. Dudum 31. h. t.* nisi decimæ ad dolosum pervenerint:

Rr 2

rint:

rint: tunc enim, quia alix actiones competunt, de quibus supra, cessat illa de dolo, utpote quæ est subsidiaria & extraordinaria. *l. Et eleganter 7. ff. de dolo malo.* Ordinarium autem remedium excludit extraordinarium. *l. 16. ff. de Minor. nisi extraordinarium sit pinguius, quale non est actio de dolo, utpote quæ solum datur in simplum, cum sit rei persecutoria, & nullam poenam contineat.* Oldendorp. *de Action. class. 6. act. 11. g. 7.* Mynsing. *in §. 31. Instit. de Act. n. 38.* Manzius *ibid. n. 9.*

642 Assert. V. Si lis est de proprietate juris decimandi inter duas Ecclesias, aliòve decimatores, agitur *Confessoria*, de qua supra *n. 639.* quia agitur de re incorporali. Ita Glossa, Hostiens. & Panor. *in c. Tua nobis 26. h. t.* Rebuff. *l. c. n. 13.* Moneta *l. c. n. 38.* Eadem est ratio de casu, quo Parochus, aliòve decimator asserit, sibi jus decimandi in his fundis competere; negat verò dominus fundi, emphyteuta &c. prætendens immunitatem ex privilegio, consuetudine, præscriptione &c. competit enim illi *Confessoria*, huic *Negatoria*, juxta *§. equè 2. Inst. de action.* Porrò quamvis agenti *Confessoria* probandum sit jus in re & quasi dominium, quod habere prætendit; si tamen actor est Parochus, sufficit, si probet, se esse Rectorem Parochiæ, intra cuius fines fundus decimalis est: quia fundatam habet in jure intentionem juxta dicta *n. 345. & 346.*

Assert. VI. Clericus aditâ Parochiâ agit possessorio adipiscendâ, & libello concludit, se esse Parochum loci, & idcirco ratione curæ animarum decimas sibi deberi, ac propterea petere adipisci illarum possessionem. Patet ex *§. 2. & 3. Inst. de Interdict.* ac in specie de decimis traditur à Rebuffo *q. 9. n. 1.* Moneta *c. 8. g. 2. n. 27.* Franc. Leo *p. 2. Theor. For. Eccl. c. 12. n. 28.* Sicque concludi potest etiam in alijs spiritualibus, ut tradunt DD. *in c. Accedens 23. de Accusat. & Panor. in c. Constitutis de Appell. in fin. ac c. Pastoralis colum. 3. de Caus. Possess.*

Assert. VII. Si Parochus aliòve decimator turbatur in possessione juris percipiendi decimas, agit Interdicto *Uti possidetis*, seu retinendæ, juxta tradita à DD. *in §. Retinendæ Inst. de Interdict.* docetque de decimis Rebuff. *l. c. n. 3.* Moneta *n. 30.* Leo *n. 25.* agitque hoc Interdicto non solum contra Parochianos, qui recusant solvere decimas; sed etiam contra alios Curatos, & Clericos tam Regulares quam seculares, ac universim contra quoscunque, à quibus in dicta possessione turbatur, ut iidem observant post Glossam, Hostiens. ac alios *in c. Dudum 31. h. t.*

Assert. VIII. Si Parochus aliòve decimator spoliatus est decimis, agit ad restitutionem juxta *c. ad decimas 2. de Restitut. spol. & concludit remedio Redintegranda ex Can.*

*Can. 33. q. 1. ut notant Rebuff. l. c. n. 2. Moneta n. 29. Leo n. 27. ac alij. Et quidem non tantum agit adversus ipsum spoliatorem, sed etiam adversus quemcunque decimarum possessorem etiam bonæ fidei, sive cum vitio, & absque titulo, sive cum titulo ad ipsum pervenerint: idque ad 30 annos. Quod pinguisimum remedium etsi nec ex illo *Can. Redintegranda*, nec ex alio Jure probetur, passim tamen etiam à Legistis admittitur, agnitionque non semel fuit à Camera Imperiali, teste Mynsingero *cent. 3. obs. 85. n. 6.* Quod si fortè rejiciatur à Judice, uti contra bonæ fidei possessorem rejiciendum existimant Bartol. Angel. Alexand. ac alij apud Gaillium *l. 2. obsér. 75. n. 10.* & Emm. Gonzalez in *c. 15. de Restit. spol. n. 4.* concedendum saltem erit remedium *Recuperanda* ex Concilio Later. relatum *c. Sape contingit penult. de Restit. spol.* quod non tantum competit adversus eum, qui possessorem per se vel per alium dejecit vel deijci mandavit, ut Interdictum *unde vi*; sed etiam adversus quemlibet possessorem spoliationis conscium, sive acceperit spoliium immediatè à spoliatore, sive mediatè, etiam à possessore bonæ fidei intermedio. An verò spoliatus decimis ante omnia restituendus sit, dicitur infra à n. 652.*

C A P U T III.

De Modo procedendi in Causis Decimarum.

Q U Æ S T I O I.

An in Causis Decimarum summarie procedendum sit?

S U M M A R I U M.

646. Status questionis proponitur.

647. Causa decimarum inter Clericos, & inter hos ac Parochianos, est summaria.

648. Item, si quæstio est inter duas Ecclesias de jure decimandi.

649. Non tamen, si quæstio est de

decimis ex pacto aliòve jure speciali debitis.

650. Aut inter laicos: nisi eas habeant in feudum.

651. Si est summaria, tractari potest in ferijs favore hominum inductis.

R r 3 Causas